

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1939.

VIII.

Beretning fra Statskonsulent Alf. Søndergaard.

De senere Aars jævnt stigende Konjunkturkurve for Hestene og Hesteavlens fortsattes ogsaa i 1939. Priserne var stadig opadgaaende, og Interessen for Avlen blandt Opdrætterne manifesterede sig bl. a. ved en yderligere ret betydelig Stigning i Antallet af bedækkede Hopper, der i 1938 androg ca. 88 300, men i 1939 ca. 93 900. Tallet for 1939 varierer lidt i Statistisk Departements forskellige Publikationer, men det drejer sig dog kun om et Par Tusinde Hopper, og en Pølse i Slagetiden spiller som bekendt ingen Rolle. Med en Følprocent paa over 60, som vi i de senere Aar har haft, har Udvidelsen af Avlen nu antaget det Omfang, der utvivlsomt berettiger til at nære Bekymringer med Hensyn til Økonomien for Opdrætterne i Fremtiden. Selvom denne Fremtid endnu fortøner sig noget usikkert, maa det dog erindres, at der hængaar 4—5 Aar mellem en Hoppes Bedækning og Muligheden for Udnyttelsen eller Omsætningen af Afkommet. — 5 Aar er i denne Forbindelse en lang Tid.

Den Udvidelse af Avlen, der fandt Sted i Aarene efter 1933, kom som en naturlig Reaktion efter de forudgaaende Aars altfor stærke Indskrænkning af Hestetillæget. I 1932 bedækkedes kun 29 000 Hopper; men nu er Antallet mere end tredoblet, og Grænsen for Afsætningsmulighederne af Overskudsproduktionen under normale Forhold er forlængst overskredet. Den sidste Trediedel af de bedækkede Hopper er sikkert inddraget i Avlen under Paavirkning af de unormale ydre Forhold; men det vil næppe være klogt, om man indenfor Hesteavlens nu igen disponerer langt ud i Fremtiden paa Grundlag af den forhaandenværende øjeblikkelige Situation. Vi skulde nødig se Forholdene for Hesteavlens efter den sidste Verdenskrig gentage sig. Det var den Gang dyrt for Opdrætterne, og der er ingen Grund til at antage, at det denne Gang skulde blive billigere, hvis Avlen ikke i Tide holdes nogenlunde indenfor de Grænser, der er givet af Udnyttelsen og Afsætningsmulighederne herhjemme.

Men i denne Forbindelse er det ikke alene Antallet af Tillæget, det drejer sig om, men i endnu højere Grad om Kvaliteten og Typen. Mange Dyr, baade Hingste og Hopper, af saa ringe Kvalitet, at de aldrig burde benyttes, er nu atter inddraget i Avlen, og Følgen vil uvægerligt blive en Forringelse af Gennemsnitskvaliteten af vor egen

Brugsbestand, saa meget mere, som Eksporten nu kun aftager Dyr fra den i kvalitativ Henseende bedste Trediedel. Det vil under ingen Omstændigheder nu eller i Fremtiden kunne betale sig at lægge daarlige Heste til. De kan ikke eksporteres. Byerhvervene har ligeledes lært, hvad god Kvalitet betyder for Økonomien i det daglige Brug. Det er meget bedre Heste, der gaar i Byerne nu end tidligere. Det mindre Landbrug kan snart blive selvforsynende, og tilbage er da næsten kun Opdrætterne selv; men det har aldrig været nogen god Næringsvej at leve af at barbære hinanden.

Erkendelsen af disse Forhold, der kortelig her er berørt, men som jeg i et Foredrag paa de sjællandske Landboforeningers Hestedag i Marts nærmere havde uddybet, gav da ogsaa Anledning til, at der med Deltagelse fra alle hesteavlsinteresserede Kredse blev optaget Forhandlinger om, hvad der kunde gøres for at holde Avlen indenfor rationelle Former.

Det var De samvirkende danske Landboforeninger, der indbød Repræsentanter fra de forskellige Avlsretninger og foranledigede, at der nedsattes et Fællesudvalg for alle Hesteavlsorganisationer til Forhandling om Forslag til Ændring af Husdyrloven, der forelaa til Revision. Der havde tidligere været Forslag fremme om en Bedækningsafgift paa Hopper, men denne Tanke fandt ikke Jordbund hos Opdrætterne. Særlig indenfor det mindre Landbrug, hvor man netop var i Færd med at oparbejde en speciel Husmandshest, mødte den Modstand.

Indenfor Fællesudvalget opnaaedes der forbavsende hurtigt Enighed om at fremme Spørgsmaalet paa Grundlag af „tvungen Hingste-kaaring“ eller i alt Fald gennem en obligatorisk Anerkendelse af Bedækningshingste med tilsvarende Pligt til Fremstilling af Afkom efter disse, samt en for de forskellige Racer frivillig Bedækningsafgift paa Hopper. Der blev udarbejdet et Forslag, der tidligere har været offentliggjort og indsendt til Rigsdagen, hvor det imidlertid blev henlagt.

At der kunde opnaas Enighed imellem Repræsentanter fra alle Avlsretninger maa tages som Udtryk for, at man fra alle Sider erkendte, at en Ændring i Udviklingen indenfor Hesteavlen var mere end ønskelig.

Det maa meget beklages, at der ikke ved Husdyrlovens Ændring blev taget Hensyn til Forslaget fra Hesteavlens Repræsentanter, thi som Forholdene senere har udviklet sig, havde man gennem disse Foranstaltninger dog i nogen Maade haft et Værn, saavel mod Overproduktion som mod en nu næsten uundgaaelig Kvalitetsforringelse af vor Hestebestand. Forslaget havde tillige den Fordel, at det lagde Ansvaret for og Administrationen af Avlen i Opdrætternes egne Hænder i Modsætning til, hvad Tilfældet er enkelte andre Steder, hvor Anerkendelse af Bedækningshingste er obligatorisk.

I min Beretning i Fjor skrev jeg, at Spørgsmaalet om en eventuel Overproduktion ikke havde saa megen Interesse for eller Adresse til den lettere Hesteavl, idet Tillæget indenfor disse Racer endnu ingenlunde var paa Højde med det hjemlige Forbrug, men naturligvis, naar det regner paa Præsten, drypper det som bekendt paa Degnen,

og en almindelig Depression af Hestepriserne vil ramme alle, baade retfærdige og uretfærdige.

Ved Krigens Udbrud i September med de deraf følgende Benzinrestriktioner standsede Diskussionen om Overproduktion af Heste, bl. a. fordi det ventedes, at Efterspørgselen fra Byerhvervene særlig efter Køreheste vilde stige stærkt, efterhaanden som Bilerne blev „klodset“ op. Nogen forøget Omsætning fandt ogsaa Sted, men ikke i det forventede Omfang, idet det viste sig, at megen Bilkørsel helt kunde undværes, og megen erstattes af Budcykler.

Efterspørgselen foranledigede dog nogen Stigning i Priserne, og adskillige Hopper blev i den Anledning holdt til Hingst saa sent som i September.

Eksporerten var i Aarets Løb noget større end foregaaende Aar og androg ialt 15 440 Heste, af hvilke 8 700 gik til Tyskland og 1 108 til Schweiz, medens Resten væsentlig var Slagteheste. Saavel Frederiksborg- som Oldenborgavlens var hele Aaret delagtig i Eksporten baade til Tyskland og Schweiz. Af Landbrugsministeriets Hesteksportudvalg og fra Landbrugsraadets Side blev der i Løbet af Sommeren gjort et betydeligt Arbejde for at fremme Eksporten af lettere Heste til Schweiz.

I Maj Maaned deltog jeg sammen med Repræsentanter for disse Institutioner i en Rejse derved for at blive orienteret med Hensyn til Afsætningsmulighederne. Samtidig blev en Prøvesending af danske Heste forevist og omsat i Zürich. Forskellige andre Byer blev besøgt og nogle forberedende Forhandlinger med forskellige Myndigheder og private Hestehandlere blev indledet. Disse Forhandlinger blev senere ført videre med godt Resultat af Generalsekretær Høgsbro Holm, saaledes at Eksporten til Schweiz i Aarets Løb fra 228 i 1938 steg til 1 108 i 1939.

Importen af Heste til det mindre Landbrug naaede i Aarets Løb det laveste Tal, vi har set siden Verdenskrigen, idet der kun importeredes ca. 1 400 mod 2 833 i 1938. Ved Krigens Udbrud i September standsede Importen ganske. Hvis dette var hændt for 10 Aar siden, hvor en Import paa over 16 000 Heste var nødvendig for at tilfredsstille Forbruget, vilde det have været en ubehagelig Historie for det mindre Landbrug; men som Forholdene nu er, hvor vi raader over en saa omfattende hjemlig Avl af Husmandsheste, at Importen Aar for Aar gradvis har kunnet reduceres, spiller denne Standsning ingen eller kun en ringe økonomisk Rolle for disse Brug.

De stigende Priser og Importens Nedgang har forøvrigt givet Hesteavlssarbejdet indenfor Husmandsbruget en fornyet Opmuntring. Der oprettes stadig nye Foreninger, og Forstaaelsen af og Interessen for rationelt Avlsarbejde breder sig fortsat blandt den nye Stab af Opdrættere. De tidligere fastsatte Linier for denne Avl følges nu temmelig konsekvent, saaledes at fejlagtige Krydsninger og tilfældige Blandinger af de forskellige Racer bliver sjældnere samtidig med, at Kvaliteten gennemgaaende bliver bedre. Der er naturligvis endnu paa dette Omraade meget Oplysningsarbejde at udføre, og megen Vejledning er fortsat nødvendig, men dette er ikke noget, der alene gælder for Hesteavlens i Husmandsbrugene.

I Jylland, hvor Avlen sorterer under De samv. jyske Husmandsforeninger, har der ligesom i tidligere Aar været afholdt Hoppe- og Hingstekaaringer baade for Frederiksborgheste og Nordbagger paa ialt 53 Kaaringssteder fordelt over hele Jylland. Der var fremstillet 32 Hingste og 528 Hopper. Heraf kaaredes eller anerkendtes 17 Hingste og 528 Hopper af begge Racer. Der er endvidere bedømt Afkom efter 5 Frederiksborghingste og 1 norsk. Af Frederiksborghingstene fik 1 Afkommet anerkendt med I Kl. B., 3 med II Kl. A. og 1 med II Kl. B. Afkommet efter den norske Hingst kom i II Kl. B. Disse Tal giver i Korthed et Begreb om dette Arbejdes Omfang.

Der er endvidere i Aarets Løb mellem de jyske Husmandsforeningers Husdyrbrugsudvalg og Statens Jordlovsudvalg truffet Aftale om Opdræt af Plage fra Medlemmer af de jyske Husmandsforeninger paa Opdrætningscentralen i St. Vildmose. Det var i Sommer en Fornøjelse at se Plagene tumle sig paa de store for Opdræt fortrinligt egnede Arealer. Kun enkelte af dem havde haft lidt vanskeligt ved Akklimatiseringen. Endelig er Afsætnings- og Omsætningsforholdene fra Opdrætter til Køber indenfor Husmandsforeningerne ordnet paa en fortrinlig Maade ved Husdyrbrugsudvalget og Konsulenternes Medvirken.

For Frederiksborgavlen paa Øerne har Aaret ligeledes formet sig paa tilfredsstillende Maade. Tilslutningen til Avlsforanstaltningerne har været god. Til Hingstekaaringer var anmeldt 61 Hingste, af hvilke 30 kaaredes, heraf 26 paa Sjælland og 4 paa Bornholm.

Kaaringerne afholdes første Gang amtsvis, hvorefter de anerkendte Hingste samles til en fælles Ranging og Klassificering i Roskilde. Derved spares Udgifterne ved den længere Rejse for alle de afviste Hingstes Vedkommende. Paa Bornholm afholdes Hingstekaaringerne i Aakirkeby.

Ved Hoppekaaringerne paa Sjælland kaaredes 187 Hopper. Heraf 64 i I Kl., 98 i II Kl. A og 25 i II Kl. B. Der har været fremstillet Afkom efter 9 Frederiksborghingste, 5 paa Sjælland og 4 paa Bornholm. 5 fik Afkommet anerkendt med I Kl. B, 3 med II Kl. A og kun 1 med II Kl. B.

Ogsaa til Dyrskuerne gav Tilslutningen Udtryk for den store Interesse, hvormed Hesteavlen nu omfattes baade fra Opdrætternes og Publikums Side. En af de største Begivenheder var i denne Forbindelse det sjællandske Fællesskue paa Bellahøj. Dette Skue har ellers siden 1925 været fastlagt i Ringsted, men skulde nu for en 5-aarig Periode flyttes til København. I Ringsted var Skuet i alt Fald for Hestenes Vedkommende efterhaanden blevet temmeligt lokalt præget.

Til Skuet i København var anmeldt 145 Frederiksborgheste, 44 Oldenborgere, 12 Travere, 27 jyske og 99 belgiske Heste. Baade for Frederiksborg- og for Oldenborgavlen var Skuet et godt Udtryk for den kvalitative og typemæssige Standard, der er raadende indenfor Avlen Sjælland over.

I Hippologisk Tidsskrift har jeg forøvrigt umiddelbart efter Skuet skrevet en længere Beretning om Hestene. Jeg tillader mig at henviser hertil baade for Frederiksborg- og Oldenborgavlens Vedkommende.

Forholdene for Oldenborgavlén har forøvrigt været særdeles gunstige. Efterspørgselen har været meget stor i Forhold til Avlens ret begrænsede Udbredelse, saaledes at Prisniveaueet for disse Heste har ligget noget højere, end Tilfældet har været for de mere talstærke Racers Vedkommende. Dette har naturligt medført en stærkt forøget Interesse for Avlen fra Opdrætternes Side, og Efterspørgselen efter Avlsdyr, baade Hingste og Hopper, har ikke kunnet imødekommes af den hjemlige Avl.

Særlig paa Fyn er Tendensen til Indavl efterhaanden ret fremtrædende, hvorfor det ogsaa af Hensyn til Afstamningen og Blodsblandingen fortsat er nødvendigt at indkøbe Hingste i Moderlandet.

I Februar Maaned overværede jeg Kaaringerne i Tyskland, og ved den Lejlighed blev der indkøbt en ny Hingst til Fyn. Ved et fornyet Besøg dernede i August blev der forsøgt Indkøb baade af Hoppe- og Hingstføl, men paa Grund af Forholdene maatte disse Indkøb opgives.

Selv om Avlen herhjemme nu er organiseret over hele Landet med Undtagelse af Bornholm, ligger den dog ret spredt, og Hingsteholdet er næsten udelukkende paa private Hænder. Kun paa Sjælland findes nogle Foreninger og Konsortier. Avlen har hidtil haft en god Støtte i Hoppecentret og Hingstedepotet „Sjælland“, men dette er desværre i Aarets Løb blevet ophævet. I de senere Aar var det særlig ved Indkøb af Hoppeføl og enkelte virkelig gode Hingste, at Centret støttede Avlen. Den sidste Hingst blev købt sammen med De Danske Spritfabrikker. Disse har nu overtaget Hingsten, der stadig er til Raadighed. Forhaabentlig vil Spritfabrikkerne i nogen Maade videreføre Centrets Virksomhed.

Paa Sjælland afholdes Kaaringerne af Oldenborghingste efter Sædvane i Ringsted sammen med Belgisk Hesteopdrætterforening. Der var fremstillet 7 Oldenborghingste, af hvilke 3 4-aarige blev kaaret.

Ved Fælleskaaringen paa Fyn var fremstillet 12 Oldenborghingste, af hvilke 7 blev kaaret. Ved Hoppekaaringerne paa Fyn anerkendtes ialt 67 Hopper. 12 i I Kl., 28 i II Kl. A, 16 i II Kl. B og 11 „Bevaringsværdig“. I Jylland sorterer Oldenborgavlén under Foreningen til Frederiksborg- og Oldenborgavlens Fremme, der oprettedes i 1930. Ved den første Kaaring den Gang anerkendtes 2 Hingste og 15 Hopper, men nu 10 Aar senere afholdtes der Kaaring paa 30 forskellige Pladser Jylland over, og der kaaredes 7 Hingste og 192 Oldenborghopper samt 3 Hingste og 71 Frederiksborghopper. Ved samme Lejlighed fremstilledes der Afkom efter 6 Oldenborghingste og 1 Frederiksborghingst.

4 af Hingstene fik Afkommet anerkendt med II Kl. A og 2 med II Kl. B. Det turde siges at være meget tilfredsstillende Resultater, der er opnaaet efter kun 10 Aars Avlsarbejde. Det er særlig siden min Medarbejder, Konsulent Refsgaard, er flyttet til Jylland, at der er kommet Orden i disse Forhold derovre.

Ogsaa paa Lolland-Falster har der i Aar været afholdt Kaaringer baade for Frederiksborg- og Oldenborgheste.

Ved mange Dyrskuer i Sommerens Løb har Fremstillingen af Oldenborgheste været særdeles god og vist, at der indenfor denne Race

nu arbejdes med et Avlsmateriale, der gennemsnitlig ligger noget over Middelkvaliteten, hvilket naturligvis er til stor Gavn for Avlen og Opdrætterne.

Der er i Aarets Løb oprettet en ny Forening til Fremme af Opdræt af Fuldblod, Traver og ædelt Halvblod til Ridebrug. Foreningen omfatter hele Landet og dens Formand er Direktør Albert Jensen, København. Formaålet er paa forskellig Vis at gøre Tillæget indenfor disse Racer mere rentabelt for Opdrætterne. Foreningen staar forøvrigt i nært Samarbejde med Organisationerne indenfor Sportsracerne og med Landsorganisationen til den lettere Hesteavls Fremme i Danmark.

Interessen for Sportsavlen baade Trav- og Fuldblod har i de senere Aar bredt sig stærkt særlig efter Oprettelsen af Væddeløbsbanerne i Odense og Aarhus. Ved Krigens Udbrud standsede Importen af Heste fra Amerika og England, og Opretholdelsen af disse Baner beror nu foreløbig paa, om den hjemlige Avl kan præstere Løbsmateriale i tilstrækkeligt Omfang.

Der er anbragt store Kapitaler i vore Væddeløbsbaner, og Totalisatorspillet giver Staten en ret betydelig Indtægt, saaledes at der er god Begrundelse for at støtte og fremme Avlen ogsaa indenfor disse Racer bedst muligt.

Traveravlen er nu godt organiseret og drives efter rationelle Principper med Stambogsføring, Kaaringer og Afkomsundersøgelser i Erkendelse af, at Hurtighed paa Banerne ikke er uden Forbindelse med korrekt Bygning. Avlens Ledelse ligger fortsat hos Det danske Travelskab, der udfører et stort Oplysningsarbejde blandt Opdrætterne. Der bedækkes et stedse stigende Antal Hopper, og glædeligt er det at se, at flere og flere yngre Hopper gaar over i Avlen; men der arbejdes endnu med altfor mange Hingste, saa den rigtige Type indarbejdes kun temmelig langsomt. Traverne har ogsaa forholdsvis flittigt deltaget i de for dem aabne Skuer. Ved Fællesskuet paa Bellahøj faldt der 1 Første- og 5 Andenpræmier i Klassen, og paa Fællesskuet i Odense tildeltes Klassen 2 Første- og 2 Andenpræmier, skønt der kun var fremstillet yderst faa Individer.

Fuldblodavlen, der ledes af Foreningen til den ædle Hesteavls Fremme, har i 1939 vandret videre ad det anslaaede Spor og tiltager stadig i Omfang, ligesom Kvaliteten gennemgaaende er ret god. Endnu er Avlen dog i altfor høj Grad afhængig af Import udefra; men flere og flere hjemmeavlede Hopper gaar dog efterhaanden ind i Stutterierne.

Landsorganisationen for lettere Hesteavl i Danmark afholdt i 1939 sit første Eliteskue udenfor København, og Pladsen var Odense. Skuet vakte betydelig Opsigt og omfattede Heste af alle lette Racer fra hele Landet. Ikke mindst Interesse vakte Frederiksborghestene, idet der ikke siden Landmandsforsamlingen i Odense 1900 havde været fremstillet saa fyldig og god en Repræsentation for Racen paa Fyn. Ogsaa gennem sin omfattende Konsulentvirksomhed, sit Oplysningsarbejde og sine Tilskud til Afkomspræmieringer har Landsorganisationen været den lette Hesteavl som Helhed en uvurderlig Støtte.

I saa stor Udstrækning som Tiden har tilladt, har jeg deltaget i de

forannævnte Begivenheder, Kaaringer, Afkomsskuer, Dyrskuer og Møder over hele Landet. I Lighed med tidligere har jeg paa Sjælland deltaget i Afstammingsbedømmelsen af de til Skuerne anmeldte Heste. Baade ved Kaaringerne og ved mange Dyrskuer har jeg holdt Foredrag om de fremstillede Dyr. Foredragsvirksomheden har i det hele taget i Aarets Løb, foranlediget af den store Interesse for Hesteavl i Almindelighed, været meget omfattende. Som sædvanlig har jeg i ret stor Udstrækning ydet Bistand saavel til Foreninger som til Private i Spørgsmaal vedrørende Hesteavl. Desuden har jeg som Følge af det stadigt voksende Arbejde haft en betydelig Korrespondance samt andet skriftligt Arbejde, ligesom jeg ogsaa i en Del Tidsskrifter og Blade har skrevet Artikler og Beretninger vedrørende Avlsforhold. Jeg er fortsat ansvarshavende Redaktør af „Hippologisk Tidsskrift“.

Tilgangen til Stambogføringen har, ligeledes paa Grund af den store Hesteinteresse, været større end sædvanlig, hvilket naturligvis har medført forøget Arbejde. Ellefte Bind af Register-Stambogen og enogtyvende Bind af Elite-Stambogen er udgivet i Aarets Løb, medens henholdsvis tolvte og toogtyvende Bind er under Udarbejdelse. Der er nu ialt registreret 303 Hingste og 2 650 Hopper af Frederiksborgrace samt 149 Hingste og 1 050 Hopper af svært Halvblod. Angaaende Stambogføringen iøvrigt skal jeg tillade mig at henvise til min Beretning derom i De samvirkende danske Landboforeningers Aarsberetning.

Ogsaa i det forløbne Aar har jeg fungeret som Censor ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, baade for Veterinær- og Landbrugsstuderende.

Arbejdet i sin Helhed har i Aarets Løb været saa omfattende, at det kun har kunnet gennemføres nogenlunde tilfredsstillende ved udmærket Bistand af mine to Medarbejdere, Konsulent J. P. Refsgaard, Aarhus, og Konsulent Th. Knuthsen, som har Bopæl hos mig. Desuden skylder jeg Det danske Travelskab's Sekretariat, der tillige er Sekretariat for Landsorganisationen for lettere Hesteavl i Danmark, Tak for udmærket Bistand.